

ובחרת בחיים

גליון שבועי במשנת מרן האור החיים הק' זיע"א

תורת חיים נושא תורני מרתק לאור דברי האור החיים

"ותהר עוד ותלד בן ותאמר עתה הפעם ילדה אישי אלי כי ילדתי לו שלשה בנים על בן קרא שמו לוי" (כט, לד). וכתב האור החיים: **"עוד נתפנה באמרה ילדה אישי, כי גם בזמן יציאתה מעולם הזה לא תפרד ממנו להיטה בת זוגו, וכמאמרם ז"ל (זוה"ק משפטים קב, א) כי הזוגות יתלכו בעולם העליון בתמידות".** בענין קשר מיוחד זה שבין הבעל לאשתו אף בעולם העליון, קיים נידון הלכתי מרתק המסתעף מכך, בענין קבורתם זה לצד זה לאחר פטירתם. בענין זה מצאנו דעות לכאן ולכאן, וכפי שיפורט להלן.

הגאון ר' מלכיאל צבי טננבוים מלומזיה זצ"ל מתייחס בתשובותיו לנושא זה (שו"ת דברי מלכיאל ח"ב סי' עב), ושולל בתוקף את המנהג לקבור בני זוג זה לצד זה. בדבריו הוא מזכיר את דברי הזוהר הקדוש (פרשת משפטים) כי לעתים קרובות יש והאדם אינו נישא לבת זוגו האמיתית המיועדת לו מן שמיא, ואם כן יש טעם לפגם בקבורת בני זוג יחד - לאור העובדה שאין ידוע כלל האם הם אכן נועדו זה לזו.

בספר מעבר יבק נכתב (מאמר שפא פ"ט) כי בדרך כלל זיווג הראשון של אדם הינו הזיווג האמיתי, ועל כן לכאורה יש מקום לקברם זה לצד זה. אולם היות ובמקרים רבים נישא אדם בזיווג שני ויגרם הדבר לעוגמת נפש עבור האלמנה שנישאה לו בזיווג השני, כמו גם בשל ריבוי האנשים הנושאים אשה שלא לשם שמים אלא לשם נוי וכדומה, יש להסתייג מכך באופן כללי.

אולם בשו"ת אמרי אש לגאון ר' מאיר אייזנשטטר זצ"ל (סי' קיז) הוכיח מאבות העולם שנקברו יחידיו, כי אין קפידא שלא לקבור איש ואשתו בסמיכות, וכתב שכך אכן ראינו אצל גדולי הונגריה שנקברו לצד נשותיהם.

יחד עם זאת, אף לדעות שאין מניעה לקבור איש לצד אשתו, מצאנו באחרונים (שבט שמעון י"ד שסו) שהקפידו שלא לקבור יחד איש ואשה שנהגו להתקוטט בחייהם זה עם זה, וכן הבהירו שההיתר מתייחס אך ורק לבני זוג שחיו יחדיו עד אחרית ימיו של אחד מהם, אולם במידה ונתגרשו זה מזה אין לקברם בסמיכות (גשר החיים עמוד רצד).

על כך, אולם מתוך רצון כנה להיטיב עם רקסי בשנותיו האחרונות החליט לעשות את הצעד הקשה מנשוא. הפרידה מרקסי בלתי נמנעת, ידע היטב, אז לכל הפחות נעשה את זה כמו שצריך. זימן אליו הפריץ את החייט המחוזי, זה שהיטיב לתפור את מיטב המחלצות עבור רוזנים ושרים מן השורה הראשונה, והטיל עליו את המשימה המורכבת.

המלאכה אינה דבר של מה בכך, אולם כעבור חודש התייצב החייט בפתח האחוזה ובידו ההזמנה המוגמרת, יצירת פאר שאין דומה לה. רקסי זומן בחום לחדר המגורים, הוצב מול הראי ומדד את הבגד שנתפר במיוחד עבורו. מעיל חורפי מרשים אך גם מאיים במראהו הולבש עלו אחר כבוד, ומבט קל בראי הבהיר לו כי אכן - בכח הבגד לשנות את מהותו. זוג הרגליים האחוריות נלקחו מעורו של זאב אימתני, אלה הקדמיות היו בעברן חלק מגופו של דוב כרסנני ועב בשר, שאר חלקי הגוף עוצבו ביד אומן בדוגמת פרוותו המנומרת של ברדלס שנתפס אי שם בעבר, ואילו רעמת האריה עיטרה את ראשו וצווארו לתפארת.

כך נשלח רקסי אל מעבה היער, זוכה לפרישה מכובדת מאין כמותה.

בואו של היצור החדש והחריג במראהו אל היער, עורר גל של שמועות ואוסף של ניחושים. הצד השווה שבכולם היה הרעד, החלחלה והבעתה שאחזה בכל חיות היער לנוכח היצור המאיים למראהו.

כך הסתובב לו רקסי ביער, נהנה משלטון ללא מצרים וקוצר את פירות ההשקעה של אדונו, מטיל אימה על סביבתו וכל כולו אומר כבוד. אך הנה, כרגיל, היה זה השועל הספקני שהעז לקרוא תיגר על כך.

'סליחה אדוני שאני שואל' פנה אליו השועל ביום בהיר, 'אך האם הנך אריה?' נענוע ראש מצד לצד מצד רקסי ענה לו ללא מילים.

'שמה הנך נצר למשפחת זאבים?' הוסיף וחקר. שתיקה מביכה השיבה לו.

'רגע, אז בעצם ייחוסך הרם הינו בכלל לברדלסים ההם, אלה שהטילו את אימתם כאן ביער עד לא מכבר?' המשך הסקרן, 'או שמא מגזע דובים מחצבתך?'

שולחן שבת עם האור החיים

חיים מלאים בכל טוב חומרי היו לו, לפריץ, אך עם זאת היו חייו ריקים מתוכן. בין הנשפים והחגיגות, מסעות הציד ורגעי השעשוע שברדיפת יהודי העיירה, מצא הפריץ את עצמו בסופו של יום נבוב וחלול מבנים, כמֶה למשהו נוסף, דבר-מה שיעניק לחייו האפרוריים את החיות ויכניס בהן מעט ענין. כשהפציע רקסי לאוויר העולם, ידע הפריץ כי מעכשיו הכל ישתנה.

כלבתו המזדקנת, זו שמשמיעה חרחורי גסיסה כבר עשור ואינה תורמת מאום מלבד שביל של שערות דלילות ופה ושם אף שן רופפת שסיימה את תפקידה, הביאה סוף סוף תועלת עבור אדוניה - יצור שעריר ושחמחם, כלבלב אצילי גזעי ומיוחס אשר לדידו של הפריץ מילא את הבית כולו אורה בלידתו, וייקרא שמו רקסי. הכלבלב היווה מקור לשעשוע ובידור, נוחם ומזור לנפשו השסועה והמתוסבכת של הפריץ, מפיתו אכל ומיינו שתייה ואף השתתף במסיבותיו הפרועות כשהוא מפזז לצידו ונוהם בקולות בלתי-נהירים שמשום מה הסבו אושר רב לפריץ, סוג של נחת.

חלפו שנתיים, ורקסי - שכבר הגיע לבגרותו הכלבית, החל להוכיח את כלביותו בנביחות הגונות וחשיפת ניבים חדים. עבור הפריץ, היה בכך משום סימן כי הוא ראוי וכשר להצטרף למסעות הציד העונתיים.

'רקסי' ליטף את פדחתו בחביבה, 'אתה תביא לי נחת, נכון?' וזה האחרון נעץ בו זוג עיני כלב ופלט 'וואו' נלהב לאות אישור.

ואכן, עשה הכלב ציד במסעותיו. הוא סימן מטרות ותחם טריטוריות, הטיל את אימתו על היער כולו ומפעם לפעם אף פרגן לאדונו בשובו מן היער איזה צבי עטור קרניים או שועל פרוותי חמקמק.

אך עולם כמנהגו נוהג, ואף רקסי עשה את שלו. חלף עשור ומעט, והנה החלו שיניו של רקסי חורקות במעין סימן לבאות. פרוותו החלה נושרת ורירו נטף יתר על המידה, הוא העדיף את הרביצה חסרת המעש על פני ריצה קדחתנית ברחבי האחוזה ונרדם שוב ושוב בעיצומם של אירועים מכובדים.

הפריץ ידע את אשר לפניו. הוא צפה את הבאות וידע כי ההתדרדרות רק החלה, וכי לא יחלוף זמן רב עד שהשיטיון ישתלט על רקסי והזקנה תעשה בו שמות. קשה היה לו לחשוב

ספיר ויהלום פניני מוסר ויראת שמים בפרשה

"וַיֹּאמֶר לָהֶם הַשְּׁלוֹם לוֹ וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם וְהִנֵּה רָחֵל בְּתוֹ בָּאָה עִם הַצֹּאן" (כט, 1).

כותב רבנו האור החיים: **"אֶפְשָׁר שְׁכַנְתֶּם לְהוֹדִיעַ לַיעֲקֹב כִּי לָבָן פִּילִי הוּא בְּמִמוֹנוֹ, וּמְזֻלָּל בְּעֲצָמוֹ שְׁתַּרְעֵה לּוֹ צֹאֲנוֹ בְּתוֹ הַיְקָרָה, וּמִזֶּה יִקְיֵשׁ לְדַעַת אֶת הָאִישׁ וּמַעֲשֵׂהוּ"**. במילים ספורות אלה מלמדנו האור החיים אורחות חיים, ומנחה אותנו בדרך בה נצד במישור מסוים הנוגע לנו ולילדינו, בבת עינינו היקרים לנו כל כך.

בדורנו מרובה הצרכניות והמכירות המזולות, לאור עליית מחירי המשק ומאידיך פתרונות הצרכנות הזולה המתבטאים בנקודות חלוקה מרוכזות, נעזרים רבים מאתנו בילדים כדי לשנע את המצרכים מהצרכנייה או מנקודת החלוקה הקרובה - אל הבית, וחוזר חלילה, ככל שכמות המצרכים עולה בהתאם לצרכי הבית.

לא מחזה נדיר הוא לראות זאטוטים רכים נסחבים עם עגלות קטועות-אופן וחיגרות באופן משווע העמוסות כל טוב, נתקלים בכל עץ רענן המכבצב בינות לאבני המדרכה וכושלים שוב ושוב במהמורות הנקרות לרגליהם, והכל כדי לחסוך כמה שקלים.

אז נכון, בהחלט יש מקום לחיסכון ולהרגלי צריכה מחושבים ונבונים. יש משפחות שהחיסכון המועט הזה הינו חבל הצלה עבורם, כפשוטו, ואין מקום לשפוט זאת או לבקר את התופעה המבורכת כשלעצמה.

אך לצד זאת, הבה ניתן את הדעת לילדינו, הנאנקים וכורעים תחת מסעם בשרב ובגשם, בעוד כוחותיהם הדלים מתקשים לעמוד בנטל.

רבנו האור החיים מלמד אותנו: **"לָבָן פִּילִי הוּא בְּמִמוֹנוֹ, וּמְזֻלָּל בְּעֲצָמוֹ שְׁתַּרְעֵה לּוֹ צֹאֲנוֹ בְּתוֹ הַיְקָרָה"**, ולא, הוא לא מציין את זה בתור שבח ללבן שהשכיל לחסוך בהוצאות הבית. אדרבה, הוא מוסיף ואומר: **"וּמִזֶּה יִקְיֵשׁ לְדַעַת אֶת הָאִישׁ וּמַעֲשֵׂהוּ"**.

נמצאנו למדים, עם כל כמה שמדובר בביקורת שקשה לקבל, כי המנהג לשלוח את הילדים הרכים להתמודד עם נטל הקניות המרובות והמשקל הכבד מנשוא - מקורו אצל סבינו הלא-כל-כך חביב לבן הארמי.

אין זה אומר שלא ניתן לזכות את הילדים בשליחות למכולת על מנת לקנות כמה מצרכים, ממש לא. אדרבה, יזכו הילדים במצות כיבוד הורים אשר סגולתה בצידה וכשרה רב לאין שיעור. אולם צריך לדעת כי כמו בכל דבר - גם לזה יש גבול, והגבול ברור ומשורטט היטב.

יש כיבוד הורים ושליחות סטנדרטית הנכללת בקטגוריית 'אפשרי', וככל שמדובר בשליחות שכזו אין מניעה ואף יש בכך משום חינוך לעזרה ולכיבוד הורים, ויש ניצול במטרה לחסוך כמה שקלים. האחרון, מסתבר, אינו ממש חיובי.

אולם כאמור - אין עצם קיומן של מעלות אלה כדי להפוך את האדם למושלם.

יש לך זמן לקב"ה?

כלפי מה הדברים אמורים?

מסופר על אותו אברך, בן תורה שעשה לילות כימים על התורה ועל העבודה וכל כולו היה מונח בעומקה של סוגיא. באחד הבקרים קם האברך דגן נפעם כולו, נשימתו נעתקה וקריאה פרצה מפיו: 'חלמתי שזכיתי לגילוי שכינה!'

אשתו האזינה לזעקתו בחצי-אוזן, ובטון אדיש פלטה: 'מה בכך, הלא אין אדם חולם אלא מהרהוריו ביום, ובוודאי שחלמת על השכינה הקדושה משום שבכך הנך עסוק במהלך היום, בקרבת אלקים ועבודתו יתברך'.

'לא יתכן' הגיב הבעל בלהט, **'הלא בבוקר הנני אץ לתפילת שחרית מיד עם הנץ החמה, ומשם אני ממנהר תיכף לסדרי הלימוד התובעניים שלי. משם לתפילת המנחה ולשיעור אותו אני מוסר בדף היומי, ולאחר מכן תפילת ערבית וסדר 'חוק לישראל' כנהוג מקדמת דנא. מתי אפוא יש לי זמן להרהר בשכינה הקדושה!?!...'**

לעתים בונה האדם לעצמו סדר יום תובעני, דורש ומלא כל טוב, אלא שהעיקר חסר מן הספר. הוא שקוע בלימוד ומשתפך בתפילה, גומל חסדים ועמל על תיקון מידותיו, אולם בין לבין נשמת ממנו עיקר העיקרים - **למי הוא עושה את כל זה.**

החיים בצל ההכרה הקריטית כי את אלקי השמם אנו עובדים ולו אנו משועבדים באהבה ויראה, כמוה כמרכיב עיקרי בלעדיו הכל לוקה בחסר. סדר יום שכזה הרי הוא כגוף ללא נשמה. אם כי אין לבוז חלילה למקיים מצוותיו יתברך מתוך עול ותו לא, אולם לא חבל לוותר על החלק באמצעותו הכל הופך נעלה יותר, שמימי יותר?

נזכור, ונטמיע בקרבנו את הידיעה - שלימות נמדדת בצירוף הפרטים הקטנים ליחידה אחת שלימה. הכל כאחד חייב להתלכד ולהתאחד סביב מטרה אחת ויחידה - לעשות רצון אבינו שבשמים.

'ובכלל, מה אתה בעצם, כבוד היצור?' רקסי נע על מקומו באי-נוחות הולכת וגוברת, חיכך את ראשו בכפותיו הצנומות ורקע ברגלו על הקרקע. תר אחר מפלט מהבושה, ופלט בשפל קול: **'כלב אני, כלב מזדקן שעשה את שלו זה מכבר.'**

אהה. כלב, זה הכל... נהמות טרף וקול מזויע של טפרים נשלפים באו כתגובה, ועד מהרה לא נותר זכר מהיצור האגדי, מלבד קוריוז משעשע אותו סיפרו החיות לגוריהן בטרם תנומת הליל.

מהי שלימות?

בתורה הקדושה נאמר בפרשתנו (כט, יז): **"וְעֵינֵי לְאֵה רַכּוֹת וְרָחֵל הִיְתָה יַפֶּת תֹּאֵר וַיַּפֶּת מְרָאָה"**. אודות כפל-לשון זה: **'יפת תאר ויפת מראה'**, כותב האור החיים כך:

"פְּרוֹשׁ, שְׂיֵשׁ ב' בְּחִינוֹת בְּיַפִּי, הָא', בְּכָל פֶּרֶט וּפְרָט, כְּמוֹ שֶׁתֹּאמַר הָעֵינַיִם הָאֵף הִרְקַת צִוְּאָר... וּבְחִינָה ב' הִיא פְּלִלוֹת הַפְּנִיִם וּכְלִלוֹת הַגּוּף. לְזֶה אָמַר 'יַפֶּת תֹּאֵר וַיַּפֶּת מְרָאָה', שֶׁהֵיוּ פְּרָטֵיהָ כָּל אֶחָד יַפֶּה בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ, וְגַם בְּדַרְךְ הַתְּקַבְּצוֹתָם יַחַד".

במילים אלה, למעשה, קובע רבנו את הסטנדרט הנכון ואת קנה המידה המדויק להערכת יופי ושלימות. למותר לציין שאין התורה עוסקת בתיאור חיצוני גרידא של יופיה של רחל, כי אם ברבדים עמוקים בהרבה ועם משמעות פנימית נעלית, וכך גם רבנו כשהוא בא לבאר את עומק הענין ובכך להעביר לנו מסר לחיים.

שלימות היופי וההדר, החיצוני ובעיקר הפנימי, נמדדים הן ברמת הפרט והן ברמת הכלל, ובעיקר בנקודת החיבור שביניהם.

רקסי, הזכור לנו מסיפורו העגום ביער, איבד את מעמדו ברגע אחד, כשנודע כי למרות החזות המאיימת והדרתו האצילית - אינו אלא כלב פשוט ועממי.

מסתבר כי אוסף נקודות חן אינו יוצר נוי כללי, וכך גם לקט של מעלות אינו מעיד בהכרח על מהותו של האדם כאדם השלם.

אכן כן, בהכרח כי הדר כללי ייווצר באמצעות כלל המעלות הקטנות, אלה שמצטברות ומתאספות כאחד ליחידה אחת של שלימות,

גם אתם זכיתם לישועה בזכות רבנו האור החיים הקדוש?

כתבו לנו

למייל המערכת m028039999@gmail.com

או לפקס 02-5385689

או ב'נדרים פלוס' - באר ישראל

חיים שיש בהם בנתיבי חייו ופועלו של איש האלקים

ממרום מעלתו הרוחנית והשגותיו הגבוהות, נהג רבנו לרדת אל המון העם ולהחכימם בתורת ה', לאלפם דעת ודרך חיים, כשהוא מוצא את הדרך הייחודית לליבם ומקרבם לתורה ויראת שמים במתק שפתיו ויחסו החם.

פשוטי העם מצאו אצל רבנו אוזן קשבת וכותל דמעות, ראו בו מעיין נובע של חכמה ומקור לעצה ותושייה, לצד מזור ונחמה בעת צרה. תוך שהיה רבנו מנחמם ומקרבם, היה מעיר ומאיר להם בשפה רכה על עניינים שעליהם לתקן בהלכה והשקפה, וכך באווירה זו השכיל להשפיע על רבים לשוב לדרך הישר.

באחד הימים התייצב לפני רבנו אחד מעשרי הקהילה, יהודי עתיר ממון אשר זה עתה ביצע עסקה אשר לכל הדעות היתה אמורה להיות הצלחה עסקית של ממש, אולם להוותו נתקל היהודי במכשול שכמעט והוריד את הרווח כולו לטמיון.

באותה תקופה רכש היהודי פרדס גדול מאחד הישמעאלים אשר בארץ, בו לכלבו עצי פרי לרוב ופיכו צמד מעיינות מים חיים שהשקו את הפרדס ואפשרו את קיומו ופריחתו.

אולם אך חלפה תקופה קצרה מעת הרכישה, והנה כבמטה קסם התייבשו המעיינות ויבש הפרדס, מה שהוביל במישרין לכישלון ההשקעה הגדולה ולהפיכתו של הפרדס כולו לבלתי שימושי בעליל.

פנה אפוא היהודי לרבנו, והפציר בו כי יעתיר עבורו ויפעל לישועתו.

רבנו, כזקן מלא רחמים, האזין לאיש בשתיקה תוך שהוא מתבונן בהליכותיו במהלך השיחה. והנה, נטל הלה קנקן מים שניצב על השלחן ומזג לעצמו כוס, נטלה והושיטה לפיו במטרה לשתותה לרוויה, אך אבוי - לא בירך האיש על המים לפניו, ולא לאחריהם.

פנה אליו רבנו והוכיחו: 'זו הסיבה! כעת התברר כי בעוון זלזולך בברכת המים - באת על עונשך מן השמים ונטלו ממך את מעיינות המים אשר פיתו בפרדס. אכן עד כה היו המעיינות ברשותו של נכרי, עליו אין הקצף גדול בהימנעותו מלהודות לבורא העולם על המים, אולם כשיהודי אינו מברך על המים - גוברת מידת הדין וגוררת בעקבותיה השלכות מעין אלו.'

אם תשמע לעצתי המשיך רבנו, 'מלבד קבלה עצמית איתנה שלא להיכשל מכאן והלאה בענין חמור זה - דאג נא להעמיד שומר על יד המעיין, אשר יפקח על כל עובר ושב שמעוניין לשתות מן המים הזכים, שיברך כראוי ובכוונה גדולה.'

קיבל על עצמו היהודי את תוכחת המוסר של רבנו ופעל כעצתו, ואכן באורח פלא חידשו המעיינו כנשר נעוריהם ושוב לפכות כמקדם ולהרוות את השדה.

בנתיבי החיים פרקי מחשבה ומוסר לאורו הזך של האור החיים

פנה מרן אור שבעת הימים הבעל שם טוב לתלמידו הגדול, הרה"ק ר' יעקב יוסף מפולנאה זי"ע, וגילה את אוזו כי ניתן ללמוד את הדרך בעבודת השי"ת מכל הסובב את האדם - מהקולות הנשמעים לו ומהאנשים שסביבו, אף במידה ואלה אינם מתכוונים כלל להעביר לו מסר כלשהו.

'דע לך' אמר, 'הבריאה כולה הינה כעין בת-קול, ולעתים הקב"ה משתמש בה כדי להעביר לאדם את המסר הראוי לו. עליו רק לכרות אזנו ולשים לבו לסביבתו.'

תהה התלמיד הגדול כמה דברים אמורים, אולם נצר אותם בלבו.

חלף זמן-מה, והנה בעודו פוסע ברחוב פנה אליו איכר נכרי שניצב בסמיכות מקום, והפציר בו כי יסייע בידו להעמיס אגודת עצים על עגלתו.

'אינני יכול' הגיב ר' יעקב יוסף.

'אל תגיד אינני יכול' השיב לו הגוי, 'אמור 'אינני רוצה'.'

או אז הבין אפוא התלמיד את דברי רבו הגדול, והפנים את המסר שנשלח אליו משמים באמצעות אותו בור כפרי נבער: אין 'אינני יכול' כי אם 'אינני רוצה'.

בפרשתנו, כך מבהיר האור החיים, מלמדת אותנו התורה הקדושה ענין זה.

על הפסוק (לא, כג): 'וַיִּקַּח אֶת אָחִיו עִמּוֹ וַיְרִדְהוּ אַחֲרָיו דֶּרֶךְ שְׁבַע יָמִים וַיִּדְבֹק אֹתוֹ בְּהַר הַגִּלְעָד' תמה רבנו: 'יש לחקר, למה נשתנה יעקב בהליכה זו שלא קפצה לו הארץ כמשפט

לאוהבי שמו, ומצינו (בראשית רבה נט, יא) שאפלו לאליעזר עבד אביו קפצה לו הארץ, ומן הנכון אליו יאות עשות גם להצילו מהרודף ולא היה משיגו לבן.

על כך משיב רבנו תשובה שיש בה כדי ללמדנו פרק בהליכות חיים: 'ואולי, כי הגיד לו האדון ברוך הוא בזה שאין צריך לברך, כי הגם שהדביקו לבן היכול דבר דבר אליו אפלו דבור, וזולת זה היה מראה ח"ו כי לא יכול הצילו מיד לבן, וגדול הנס הזה שהגם שהוא פעל בחירה ימנע מעשות בחירתו ביעקב.'

במילים פשוטות - אכן היה ביד הקב"ה הכל יכול לפעול שתקפוץ הדרך ליעקב אבינו, אולם בכך לא היה משום חידוש. החידוש הגדול באמת - דורש האור החיים, הינו כי לבן בעצמו, על אף היותו בעל בחירה חופשית, יימנע מלנקוט בפעולות כאלה ואחרות רק משום ציווי השי"ת.

הוי אומר - היה זה נס גמור, כי נמנע לבן ממעשים מסוימים אותם חפץ לבצע, ואילו לא אותו נס - היה בידו לבצע את זממו ולהרע ליעקב ככל שרק יחפוץ.

מעתה - מידה טובה מרובה, ועל אחת כמה וכמה כשמדובר בשאיפה לדבוק בדרך התורה והיראה ולנקוט בפעולות חיוביות שיש בהן כדי לרומם את האדם ולהעלותו למדרגה רמה יותר, אין ספק שבידיו לעשות הכל, כולל הכל, כדי להגשים משאלתו זו, ועל כך אמרו חז"ל (שבת קד, א): 'בא ליטור - מסייעים אותו!'

או כלשון אותו כפרי: אין 'לא יכול', יש 'לא רוצה'.

שביבי אור ניצוצות אש שלהבת מבית מדרשו של האור החיים

על הפסוק (לב, ב): 'וַיַּעֲקֹב הֵלֵךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בוּ מַלְאָכֵי אֱלֹקִים' כותב האור החיים וזו לשונו: "לזה הקדים להודיע המעשה שממנו הרגיש יעקב היותם מלאכים, ואמר שלא בא המחנה כדרך האנשים - שקדם יהיו נראים הלוך וקרוב עד שיגיעו אצל הבאים אצלו, אלא תיכף ומיד צמחו לפניו".

מתוך הדברים ניתן ללמוד מוסר השכל עצום לכל יהודי באשר הוא, בתהליך עבודתו את בוראו וניסיונותיו אל מול יצרו הרע המנסה להדיחו ולרפות את ידיו מן העבודה.

אחת הדרכים המוכרות ביותר של היצר, הינה ההיתלות בנפילותיו של האדם ותחושת החידלון והייאוש שהוא זורע באדם לאחר כל נפילה. המסר הקבוע הינו: אין לך מה לנסות לקום, תתייאש בזמן כי קשה עד בלתי אפשרי להתאושש מנפילה כואבת שכזו.

היצר, כך מתברר, מנסה ליצור רף חדש - לפי על האדם 'להיולד על ההר' ולא לחוות אף פעם ובשום מצב שהוא נפילה, ירידה או כעין זה. 'אם נפלת' מתרה היצר באצבע מאשימה, 'משמעות הדבר כי אינך כשיר לעבודת הבורא'.

אולם כאן, בדברי האור החיים הקדוש, אנו מוצאים את ההיפך הגמור.

מלאכים - קובע האור החיים, צומחים תיכף ומיד ומתעלים לדרגה המקסימלית ללא נפילות או ירידות כלשהן. אולם אנשים נופלים, אנשים חווים ירידה רוחנית מפעם לפעם, וזה בדיקו מה שהופך אותם לאנשים.

הבורא יתברך, אשר ברא את האדם לתכלית מסוימת, עשה זאת משום שהוא חפץ דווקא בעמל האדם. אין הקב"ה חפץ במלאכים, כי אם דווקא בבני אנוש, על חולשותיהם ומגרעותיהם, משוגותיהם ונפילותיהם המרובות.

רק כך, מתוך ידיעה זו, נוכל להכות את היצר שוק על ירך ולהיתלות שוב ושוב בעת החיים, כדברי החכם מכל אדם (משלי כד, טז): 'כִּי שָׁבַע יִפּוֹל צַדִּיק - וְגָם'

מתיבתא אור החיים

אך בספר ענן הקטורת הקשה על תירוץ זה, מדברי הגמרא במסכת ברכות (לב.) שלאחר שאמר ה' למשה 'ועתה אניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול' (שמות לב ט), אמר משה, רבונו של עולם ומה כסא של שלוש רגליים אינו יכול לעמוד לפניך בשעת כעסך, כסא של רגל אחד על אחת כמה וכמה. ופירש רש"י 'שלוש רגליים אברהם יצחק ויעקב', ומבואר שבזמן משה לא היה הכסא אלא של שלוש רגליים ולא של ארבע, ולא כפי שנתבאר שגם קודם שבא דוד היו ארבע רגליים במרכבה.

ג. בבית ישראל (גוטמן) כתב ליישב דברי רבינו, שכן מצינו בסדר התקיעות, שאף שיעקב קדם לדוד, מכל מקום דוד נחשב שלישי, ויעקב נחשב רביעי. שהרי התקיעה ראשונה היא כנגד אברהם, ושניים כנגד יצחק ותרועה כנגד דוד, ותקיעה אחרונה כנגד יעקב, ולפי זה נמצא שדוד הוא השלישי ויעקב הוא הרביעי, וכן הוא גם ברגלי המרכבה שיעקב הוא הרביעי.

ד. בצמח ה' לצבי (פיליב) כתב ליישב דברי רבינו, על פי מה שכתב רבינו בחיי (שמות כז ט) שסדר ארבע רוחות השמים במדור העליון לפי סדר המרכבה העליונה הוא דרום, צפון, מערב ומזרח. עוד ביאר רבינו בחיי (שם כו כה) שדרום הוא כנגד אברהם, וצפון הוא כנגד יצחק, ומזרח הוא כנגד דוד. ולפי זה נמצא שלפי סדר העולם העליון, יעקב הוא כנגד צד מזרח הוא הרגל רביעי במרכבה כדברי רבינו. ועוד יש להאריך בזה בעז"ה ועוד חזון למועד.

המבואר בגמרא (תענית כה.) שהצדיקים עתידים להסב על שולחן שיש לו שלוש רגליים, ואם כן הרגל השלישי היא העיקר שעל ידה עומד הכסא, והרגל הרביעי אינה אלא לתוספת, ועל כן יעקב שהוא השלישי נקרא עיקר העמדת הכסא.

ובספר **ענן הקטורת** כתב שכן מוכח מלשון רבינו, שכתב שהמרכבה ניצבת על יעקב יותר מעל אברהם ויצחק, ולא הזכיר גם את הרגל הנוספת שהיא אדם הראשון או דוד המלך, משמע שיעקב היה השלישי.

ב. יש שכתבו שהעיקר כמו הגירסא שלפנינו, וביארו דברי רבינו על פי המבואר בזוהר (ויחי רח): שעד שבא דוד היה הכסא עומד על אדם הראשון והאבות. ולפי זה נמצא שבאותו זמן היה יעקב רגל רביעי במרכבה, כיון שאדם אברהם ויצחק היו שלוש הרגליים הראשונות, ורק לאחר שבא דוד, נהפך יעקב להיות הרגל השלישי.

כתב רבינו (בראשית כח יג): והנה ה' נצב עליו. **ירמוז גם על יעקב, על דרך אומרם ז"ל** (ב"ר פמ"ז) **האבות הם מרכבה לשכינה, ולהיות שהוא רגל רביעי יאמר בדיוק נצב עליו יותר מעל אברהם ויצחק כי הוא עיקר העמדת הכסא.**

מדברי רבינו משמע שלפי פשט הכתוב אין הכוונה על יעקב, אלא שיש בפסוק רמז גם ליעקב. וציינו **המפרשים**, שיש בזה שתי דעות במדרש (ב"ר סט ג), אם 'עליו' היינו על הסולם או על יעקב. וכוונת רבינו לבאר גם לדעה שהכוונה על הסולם, שעל כל פנים יש רמז בפסוק גם על יעקב. **ובסגולת משה** כתב לבאר בעוד אופן, שלפי פשוטו כוונת הפסוק שה' עמד אצלו לשמור עליו, ולא שעמד עליו ממש, ולזה כתב רבינו שהפסוק רומז שכביכול ה' עמד עליו ממש. או שכוונת רבינו לומר, שאף שלא עמד על יעקב לבדו, כי יש ארבעה רגלים למרכבה, על כל פנים עמד 'גם' על יעקב.

ועל דברי רבינו שיעקב הוא רגל רביעי במרכבה, הקשו **המפרשים** שהרי מבואר בזוהר (וישלח קעו): שיעקב הוא רגל שלישי במרכבה, ודוד המלך הוא הרגל הרביעי. עוד הקשו, שבמדרש (ב"ר סח יב) מובא שהראה ה' ליעקב במראה הסולם כסא של שלוש רגלים, ואמר לו שהוא רגל שלישי. ובישוב דברי רבינו כתבו בכמה אופנים:

א. יש שכתבו מכח קושיה זו, שיש טעות סופר בדברי רבינו, וצריך לומר 'שהוא רגל שלישי'. וכתב בשו"ת **הד"ר** (ח"א סי' כט) את קיט) שגם לפי גירסא זו נקרא יעקב 'עיקר העמדת הכסא', כמו שכתב רבינו בהמשך דבריו, והיינו על פי

קטע זה נלקח מתוך 'מתיבתא אור החיים'
שנמצא על שלחן העריכה לקראת הוצאתו לאור בעז"ה,
לשליחת הערות והארות או קטעים נוספים
לתוספת ביאור והרחבת דברי רבינו,
ניתן לשלוח: m028039999@gmail.com

בדברי האור החיים בפרשתנו מצאנו שכתב כי רחל אמנו דבקה בדרכיה הטהורות של רבקה, וכי יעקב אבינו מצידו דאג להדגיש זאת בפנותו אליה ולשמח אותה בכך. היכן כתב זאת רבנו ובאיזה פסוק זה נרמז?

תשובה מגליון קודם: פרק כה פסוק לג, עיי' אוה"ח ובמדורי עוז והדר.

פתרונות יש לשלוח עד יום רביעי הקרוב לכתובת מייל: m028039999@gmail.com

או בפקס 02-5385689 או ב'גדרים פלוס' - באר ישראל

על מנת להשתתף בהגרלה: 1. יש לציין כתובת מדויקת וטלפון. 2. לציין בראש הדף עבור חידון 'בחרת בחיים'. 3. בני חו"ל מתבקשים לכתוב כתובת (אדרעס) בארץ ישראל למקרה של זכיה, שישלח לשם.

בין שולחי התשובות תערוך הגרלה על סידור מתיבתא (או על ספר אחר הקיים במלאי כפי שיקולי המערכת).

מחוברים לחיים

לשמיעת שיעורים ודרשות

חייגרו: 02-803-9999

